

САВЕЦКАЯ ВЕЛАРУСЬ

ВЫДАЊНЕ ўСЕБЕЛАРУСКАГА ВЫКАНАўЧАГА КАМІТЭТУ САВЕТАў.

Пралетарыі ўсіх краўў, злучайцеся!

Конт нумару—15 руб. (вып. 22 г.)

Падпісная плата—
Звычайная—350 р. льготная—250 р.
Плата за абвесткі—300 руб. за радок пачыту.
Сьпешныя—на 50% даражэй.
Плата за публікацыю аб страце дакументаў:
За і дакумент—500 руб.
кожны дадатковы—200 руб.
кожную катэгорыю—100 руб.
Чырвоны і ўтрыманьнем Саа. Забесьпечы—дэрман.
Падпіска і абвесткі прымаюцца ў Контра-
гентстве пры Дзяржаўным Выдавецтве.
(Менск, Петраваўдзкая, 8).

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі:
Менск, Захарыўская, 97.

Трэці год выданьня.

Штодзённая газета.

№ 249 (654). Пятніца, 10-га лістапада 1922 г.

Тэза вылучыць вёску.

Вёска хворая...
Вёска разложана самагонніцтвам да апошніх граніц. Сьляніства трыць сябе самагонцам да смерці. Апошнія данісы ад нашых вясковых карэспандэнтаў поўны пачутых дагэтуль здарэньняў і чыннасьцяў, якія расквітаюць на вёсцы. Дзякуючы непамёрнаму п'янству. Можна смела сказаць, што выбарная кампанія, якая пачаў адбывацца, таксама і нова-выбарная сельскія і валацкая Саветы не апраўдаюць нашых надзеяў, калі мы зьвернем належачую ўвагу на гэты зьлясны фронт—фронт барацьбы з самагонніцтвам.

І дагэтуль былі, на вясці жалю, выпадкі, калі мясцовая ўлада на годкі што вяла барацьбу з гэтай хворобай нашага дэмага селяніна, а вельмі часта і сама прымаца ўдзел у «балаваньні», дзе морам ліўся самагон.

Цяпер жа можа здарыцца тав, што наша расушчавае сьляніства ўраз і пастараецца правесці ў новым Саветы тых асоб, якія ня будучы ачышчы селяніна, а забясьпечыць яго выаб самагону і на далейшы час.

Гэтак яго і будзе, калі мы ня зьвернем на гэта неажэжную ўвагу і ня будзем прымаць рашучых врэскаў у барацьбе з самагонніцтвам; а па другому, калі мы ня будзем сачыць за ідуць выбары ў сельсаветы і вольназаконь.

Валацкая і сельскія камітэты, а таксама партыйныя прадстаўнікі пачытаюць павіны прычыць жывы ўдзел у выбарах ня толькі валацкага выканаўчага камітэту, а і камітэта сельскага Савету.

Адначасна з выбарамі павіны вясцёў рашуча барацьба з выаб самагону, павіны прымацца строгія рэпрэсіі з самагонніцтвам і спыжыць гэты атруты.

Трэба лчыць вёску.
Можна пачуць вельмі часта гэты адказ ад селяніна, што бутэлка самагону толькі і ёсьць адна ўпеха ў яго дэньным жыцьці.

Селянін ня лічыць за вялікі грэх, ня лічыць гэта за абразу ўлады, калі пасьля няжэкай працы раз у

тыдзень ён выіе чарку самагону са сватам ці кумам.

Патраба селяніну вытлумачыць, што гэта ня толькі не павага свабоднай рабоча-селянскай ўлады, а гэта той карань зла, з якога вырастаюць контр-рэвалюцыйныя і крымінальныя чыныясьці.

Вось і сёння мы чытаем у гэтай самай газэце забойства ў Барысаўскім павеце, якое вынікла на грунце п'янства. Апроч таго, п'янства параджае розныя хворобы чалавечага арганізму, параджае цемру, несьведомасьць і наогул зьяўляецца злым ворагам прагрэсу на ўсіх галінах жыцьця.

П'янства таўхае на хабарніцтва, а гэта ў поўным сэнсе слова дыскрыдуе Савецкую ўладу.

Ад гэтага ўсёго мы пазбаўміся, калі вылучым і вылучым ачышчэньне ад самагонніцтва нашу вёску.

У вольны час, калі селянін адпачывае ад працы, яму патраба даць іншую высяльскую, каб ён сапраўды супачыў цела і душою, а ня трыць свой арганізм і запіжыць розум.

Клубы і чытальні павіны быць адчынены на ўсіх вёсках. Раз у тыдзень абавязкова сябра бліжэйшага ачэжкі альбо сябра валацкага выканаўчага камітэту павіны рабіць сходы, вясці гутаркі на бягучыя тэмы, адным словам зачыць селяніна чым небудзь карысным, каб ня даць яму пачыць сабе ў самагоне.

Агітпроп павінен большы кадр выслаць у вёску лектароў-агітараў, які-б ня толькі езьдзілі па валаццях, а заглядвалі ў самыя глухія куткі вёскі, каб зачынуць там пладзівае насевьне асьветы і культуры.

Вось гэты рэцэпт, што будзе лчыць наша хворое сьляніства. А самы рашучы рэцэпт селяніну павіны прынісаць належачая ўстанова Савецкай ўлады—гэта блызкім ачэжкам кара самагонніцтва.

Пачнём, пакуль ня позна. Бо калі гэта хвороба стане эпідэміяй (а яна ў некаторых мясцох ужо прыняла эпідэмічны характар), тады влжэй будзе выздаравіць вёску, на якую мы ўскладаем гэтак шмат надзеяў.

Беларусы за кардонім.

«Саюз савінкаўцаў».

«Саюз сьляніства на ўсходніх рэсах», які знаходзіцца пад моцнымі ўплывамі савінкаўцаў, выступае ў Варшцы і Бельм Стоку са сваім сьліскам. У Варшцы на першым месцы стаіць С. Каверда, у Бельм Стоку—В. Рьжы. Абодва—з мясцовых сьляні, быўшыя народныя настаўнікі.

Савінкаўцы ў ролі польскіх патрыётаў.

Савінкаўская газэтка «За свабоду» ў № 271 ад 4 кастрычніка паведамае, што сьляні белзэжскіх вясковых нездаволены польскім пана-

ваньнем, і што сярод іх кружачь пачалася аб тым, што гэтае польскае панаваньне хутка скончыцца, і пачыні будучы вымушаны вывесці сваё войска з Беларусі. Савінкаўская газэтка вельмі нездаволена гэтым і прынісае гэтыя чуткі агітацыйныя цёмныя асобаў. Прызнаючы, што гэты «журавель» карыстаецца вялікім посьпехам у сьляніства і што угаварыць яго ў адваротным пачка, газэтка тлумачыць усё гэта-бальшавіцкай агітацыяй. Па словах савінкаўскай газэты, у глухія валацкія Белаежа не паказываліся наогул ніякія агітатары, аб якіх, спрача савінкаўскіх данонікаў, ня ведае нават усведаючая дэфэзыма.

За агітацыю ў поезьдзе.

24-га верасьня са ст. Моста да ст. Горадня ехаў прадстаўнік Цэнтр. Бел. Выб. К ту грам. В. Сустрэўшыся ў вагоне з землякамі, ён разгаварыўся і стаў раздаваць перадавыбарную літэратуру на беларуску, за што на паўстанку Чарлена быў арыштаваны дзума афіцэрам, які заявіў, што агітацыя ў поезьдзе няможна. Пасьля прыезду ў Горадню, афіцэры перадалі арыштаванага пастарунку на станцыі, а адтуль ужо грам. В. быў перавезен у дэфэзымаву. Там яго старэньна забіраў і дапрацілі «с. пристрастнем» (ак у дарэкай павідаі). На нач. В. быў аперты ў халодную, брудную камару і толькі на другі дзень адаслааны да судэбнага сьледавацеля, які і выпусціў яго на волю.

Прывал беларускіх «актывістаў» у Горадні.

Беларускія «актывісты» пачыналі Горадню, якія дагэтуль ліччаліся іх галоўным гніздом. Кандыдатаў на Горадзеньскай вакрузе актывісты не выстаўлялі, бо старшыня іх, Мітсевич, заняты рэзэскамі, прымаргаў тэрмін пачаць сьліскаў. Прываліўшыся ў Горадні, «актывісты» ўсю сваю ўвагу акіроўваюць на Баранавічы.

Адозвы П. П. С.

П. П. С. у Берасьцейскім раёне друкуе перадавыбарную літэратуру: 1) напольску-набеларуску-нарасейску, 2) напольску-набеларуску.

Беларускія актывісты і зьяўнадубы.

Беларускія «беспартыйныя актывісты» і арганізацыя «Зьлёнага Дубу» выступаюць на выбарах з сваім асобным сьліскам у Візюньскім і Лідзкім вокругу. У Сойм выстаўляюцца кандыдатуры Эугенія Стракоўскага, Костуса Уласовіча і Яна Пешкі; у Сойм—назасоўніка Дзьміда Якубоўскага і Э. Стракоўскага.

Нісьвіжская беларуская гімназія.

У жаночай гімназіі грам. Жаўнарэвіча ў гэтым годзе навучальне набеларуску выдзеньца ў І, ІІ, і ІІІ класе. Побач з дзяўчатамі прымаюцца і хлопчыцы, што гімназія робіцца зьмешанаю.

Беларуская гімназія ў Дзьвінску.

Заняты пачаліся трохі спозьнена (18 верасьня) з прычыны папраўкі будынку гімназіі. Адчынена зерная, трэцяя і чацьвёртая клася.

Агульны лік вучняў перавышае 90 чалавек.

Пры гімназіі маецца аснаўна 6-класная школа з выкладаньнем у беларускай мове.

Гурток вучняў Беларускай Дзьвінскай Гімназіі мае сьліскаў: музыкальна-драматычную, мастацкую, літэратурную і сьпэктывую.

Забарона беларускага сьпэктыву.

Нісьвіжскі павятовы староста вяду дазволу на беларускі сьпэктыв у Нісьвіжы (паведамленьне № 6203-І ад 3—X—22 г.)

Апошнія навіны.

(Радзі з Ганновэру).

— Лік беспрацоўных у Англіі дасягае 1.327.000 чалавек

— Пуанкарэ адхіліў прапанаваньне ангельскага ўраду аб адерочцы Лёзанскай канфэрэнцыі да 27-га лістапада. Пуанкарэ лічыць, што тое крытычнае становішча, якое зараз стварылася ў Кавстантынопалі, не дазваляе адкладаваць канфэрэнцыю.

— Вярхоўныя саюзныя камісары пастанавілі прад'явіць турэцкаму міністру чужаземных спраў і прыехаўшаму старшыні турэцкай дэлегацыі на Лёзанскую канфэрэнцыю ультыматум з вымаганьнем стоогага выкананьня пастановаў Му-даскага дагавору аб замірэнні.

Вынікі выбараў у Варшаве.

- 7 мандатаў атрымалі эндэкі—169.878 галасоў.
  - 3 мандаты П. П. С.—84.755 галасоў—на два мандаты меней у параўнаньні з мінулымі выбарамі.
  - 2 мандаты атрымаў блёк меншасьцяў—51.190 галасоў.
  - 1 мандат—саюз пралетарыята—27.225 галасоў.
  - 1 мандат яўрэйская народная партыя—22.690, а усяго—14 мандатаў.
- Ад саюзу пралетарыята выбраны Ст. Крулікоўск. камуніст.

У Вільні.

Больш за ўсіх атрымаў спісак № 8, потым ідзе блёк нацыянальных меншасьцяў, потым П. П. С.

Як агульнае правіла ў гарадох больш за ўсіх атрымоўвае галасоў партыя эндэкаўцаў, партыя самай азьвярэлай буржуазіі.

Нямецкія рэпарацыі.

Нарада прэм'ер-міністраў.

ПАРЫЖ, 8-11. Напярэдадні Брусельскай канфэрэнцыі аб рэпарацыях абудзена нарада прэм'ер-міністраў Бельгіі, Францыі і Італіі для падрыхтоўкі абгавораньня п'ятаньняў, якія будуць унесены на Брусельскую канфэрэнцыю. Канфэрэнцыя адчыніцца 15-га сьнежня.

Канфэрэнцыя ў Брусэлі.

ЛІФЛЬД, 6—11. 5-го лістапада ў Брусэлі адчынілася канфэрэнцыя па пытаньню аб нямецкіх рэпарацыях. У канфэрэнцыі прымаюць

удзел Болар-Дэу, Пуанкарэ і Мусаліні.

Ультыматум амэрыканскага ўраду.

ГАННОВЭР, 8-11. Амэрыканскі ўрад згодзен прыняць удзел на Брусельскай канфэрэнцыі пры ўмовах, калі там ня будзе падманца чытаньне аб міжсаюзьніцкіх дагтох.

Конт маркі зьмяняецца.

НАУЭН, 8—11. Конт нямецкай маркі ізноў зьмяняецца. Додар каштуе 6500 марак.

На Бліжнім Усходзе.

Султан пад апекай ангельцаў

ЛЕНДАН, 8-11. Агэнства «Рэйтэр» паведамае, што некалькі сот магэмэтая, прыхільнікаў ангельцаў, шукалі прышчынку ў брытанскім пасьольстве. Султан знаходзіцца на барту ангельскага ваяннага карабля.

Ангельцаў выцясьняюць.

ЛІФЛЬД, 7-11. Турэцкія жандармы ўваўшы ў падтрымку золу Чапаю. Ангельскі друк гэтым вельмі абурал і раіць ўраду дэспічаць больш пьверда.

Крызыс узрастае.

ГАННОВЭР, 7—11. (Нямечкае радзіё). Бліжня ўсходні крызыс пачынаецца. Ангорскі ўрад запатрабаваў ад саюзьніцаў эвакуацыі Каногітыно пача, прызнаць права турэцкага кантролю над судэходствам у Дарданэлах і напымалізацыі чыгунак. Ангорскі ўрад мае залеру праграмаваць на Лёзанскай канфэрэнцыі вынашчэньня грамадзянска-палітычнага ўмоваў турэцкага нацыянальнага дагавору аб адмене капітуляцыі і вяртаньне Францыі вясных страў і п'юўнай акадэмічнай і фінансавай незалежнасьці.

Канец каханья.

Да зусім нядаўняга часу ковенскі кулацкі ўрад «незалежнай» Літвы і гуртов беларускіх белавардзейцаў, самазванна мяуючых сябе ўрадам Б.Н.Р. (Беларускі Народны Рэспублікі) жылі ў поўнай згодзе і каханні. З боку гледзеўшы, адалася, што такіх шырых сяброў і вадоў не разваліш. Калі беларускі рэвалюцыйны рабочы і сялянне выйшлі з Менску гэты самазваны ўрад «Б.Н.Р.», то гэтая невялікая, але цэлая кампанія асцэлася ў Коўні, знайшла прытулак у сваіх сардэчных сяброў—ковенскага кулацкага ўраду «незалежнай» Літвы. Даючы прытулак беларускім белавардзейцам, гэты ўрад у адзінку папрабаваў ад іх падтрыманьня літоўскіх дамаганьяў на Вільню і Віленшчыну. Пакуль «ўрад Б.Н.Р.» пісаў свае «ноты» з падтрыманьнем літоўскіх дамаганьяў, паміж літоўскімі і беларускімі белавардзейцамі панавала відэмасць поўнай сардэчнай згоды. Сябры «ўраду Б.Н.Р.» спадзяваліся, што калі літоўцы забяруць Віленшчыну, то абвясцяць аўтаномію беларускай часткі Літвы, і кожнаму сябру «ўраду Б.Н.Р.» будзе там цёплае месца. Літоўскі-жа ўрад хачеў сварыцца сваіх беларускіх «сяброў» толькі дзеля дыпламатычнага адважання Віленшчыны ад паліакоў. Калі-б гэта удалося, то ён бы адразу навіну больш ненапробнае яму сяброўства. Аднак, гэта сталася раптам. Калі надзея на хуткі трыумфальны ўезд у Вільню ковенскага ўраду «незалежнай» Літвы зніваць, у яго тады і да беларускіх белавардзейцаў з «ўраду Б.Н.Р.», бо іначай яны зусім непатрэбны і няма прычыны разыгрываць у адносінах да іх ролю хлебааснавага гаспадара.

Ніколі мы дружым адзін з Вільні ад аднаго беларуса, які даволі добра знаём з усімі махінамі ковенскіх «ўрадаў» Бось гэты ліст:

Як шыла ў ворку не завай, але іво ў свой час неўспадзеўкі выпраца і большае ватне. Гэткім шылам у літоўска-беларускім ворку акавалася—Вільня; як не хаваці адзін ад аднаго літоўска-беларускі і палітычны група, рэпрэзэнтуючая ў Літве, як і ўрад БНР (сёдняшняя трыба аднесці і Віленскі Нацыянальны Камітэт) вытварае аб Вільні і Віленшчыне, але яно, як бачыш, выстаркнула і абедзве стараны абкалолі і скрывілі адна другой вельмі кіслыя міны.

Пакуль літоўскай праблема была актуальнай і паміраюча Літа Нацыянальнага «падагравала» ле свая халадзёчым чынам, пакуль варшаўскія палітыкі не набраліся адвагі прылучыць Вільню разам з Віленшчынаю да Польшчы—датуль адносіны літоўцаў да беларускіх працы ў Коўні і ў Віленшчыне былі спрыяючыя і беларускія дзеянні залічаны (прынамся на ўрачыстых раўтах) да шырых і карысных прыяцеляў Літвы.

Пакуль літоўцам патрэбна было, каб беларусы (і жыды) са скуру лезьлі ўхваляючы на ўсёму свеце надвычайную демократычнасць Літвы і блізі сябе кулацкі ў грунці, баронячы перад усімі справядлівасць ле дамаганьяў на Вільню—датуль «демакратычны» ўрад Літвы туліў у сабе нацыянальныя межасяці і нават стварыў каля іх асобныя міністэрствы. Калі ж чакаць пасадкі ў цяжкі дзеля рэвакуацыі ў сваю сталіцу абрада і прышлося такі да кажда распакаваць усё скрыні і паперы і справы—шчыра і сарачаю любоў літоўцаў да нацыянальных межасяцяў што далей, то шчыраей пачына халадзец. Усялякія спробы жыдоў і беларусаў надіграць гэту без паре паміраючую любоў не паляпілі справы, хутчэй вадварот. Час быжа і адносіны да межасяцяў горшыліся. І ўлегку гэты год літоўскі сойм пры чытанні пунктаў літоўскай канстытуцыі—раптам з пачаткам затрымаўся на пункце аб правах нацыянальных

меншасцяў і іх міністэрствах. Пачаліся дэбаты і часер чутыць былі прамовы і мачер Пуршыкевіча. Клерыкальна-шовіністычная партыя перамагла і вынесена была паставена аб скасаванні асобных міністэрстваў-жыдоўскага і беларускага. Чым меней было ў літоўцаў надзеі на бліжні і безбалельны паварот у Вільню, тым горай адносіліся яны да беларускай чыннасці. Не памалі нават тут урачыстыя мэмарандумы беларусаў Літве Нацыянальнага беларускага насильства прылучэння ляпей да Літвы, ніж быць пакінутымі ў межах Польшчы, бо як бы там ні было, але беларусы хопі Віленскага прылучэння Вільні і Віленскага краю да «прыватцельскай дзяржавы—Літвы»—яны як на бяду чорным на беламу пісалі усюды процанты ў Віленшчыне беларусаў, літоўцаў і паліакоў. Выходзіла в гэтых процантаў, што пратэставі літоўцаў на Віленскі край сьмеху варты. Пасля кожнага гэтага мэмарандуму, у якім беларусы ня толькі не адракаліся навікі-вечны ад Вільні, як гэтыга хачелася б літоўцам, але бяз жаднае крыўды падкрэслівалі свае адвечнае права на гэты горад і край. Літоўцы пачыналі мацней ваіскаць на беларусаў дзе і які мага. Буржуазна-шавіністычныя воды літоўскага грамадзянства, на чале з Вальдарсам і Смітэноў, адчынілі самую запраўную кампанію проці беларускіх практы ў Коўні, а на абшарах Літвы паліацы, нібы за непаразумення, прыштоўвала ўсіх маючых пашпарты, выдадзеныя беларускім прадастаўніцтвам у Коўні, і на этану прыводзіла іх у сталіцу, дзе іх сядзілі за калючы дрот у канцэнтрацыйных лягерах або пры умалі неаднакладна выжджаць за межы Літоўскіх распулікі.

Факты апошніх дзён лёна паказалі, што літоўцы жадаюць пазбавіцца беларусаў. А беларускіе пасяленне Віленшчыны саўсім махнула рукой на Коўну.

Партызанам - беларусам, якія ўціклі ад польскай жандармерыі ў Літву (яшчэ трымаўся вера ў шырую прыязнь), тут думалі звайсці абарону і магчымасць як -небудзь прапыць, літоўскі ўрад не даваў права жыхарству ў Літве: былі выпадкі, што на працягу 3-х месяцаў беларускае прадастаўніцтва ўпрашала і пра гэставала, каб здабыць гэтым людзям магчымасць жыць у Літве—але дарма. І пасля трох месяцаў сярэч беларусам гэтым жагана было неаднакладна выжджаць з Літвы. Ня дашы факт быў з беларускімі студэнтамі, якія з Новагрудку, у ліку 6 чалавек, пехатой пайшлі пераз Вільню ў Коўну, каб адтуль сьладца заграніцу ў Прагу да вышэйшай школы. Яны палічылі за лепшае наехаць у Прагу вучыцца, чым становіцца ў польскае войска. У дэману вясеннюю ноч пад халадным дажджом, як кантрабандысты, прабыталі яны пераз польскія кардов, марачы аб прыхільнай старчы з боку літоўскай улады, тым болей што ў іх меліся зааўважочныя паперы ад Віленскага Нацыянальнага Камітэту. Толькі сучэралі іх літоўскія салдаты і зараз, на загад афіцэра, узялі пад моцны канвой пехатой, на перасельных пунктах пагналі ў Коўну. Некалькі дзён пагналі ні ў чым непэзвільных людзей, прымушваючы іх пад пагрозам адпраўкі назад у Польшчу спынаць публічныя работы ва ўсіх этаных пунктах развал з арыштантамі... З вялікімі труднасцямі ўсё ж ты дабрался гэты студэнт да Прагі і ў шісьмах адтуль успамінаюць, якія яны «на усю Літву на палую зіму друў напілаваі».

Так адносіцца літоўскай улада да беларускіх палітычных і інтэлігентных прадаўнікоў, якія, уякаючы ад супольнага ворага, шукаюць ратуны і маральнай падмогі прыпальскай, брацкай нацыі.

Зраўмуежа, што ў Віленшчыне гэтыя факты знаходзяць валежную ацэнку і з іх робяцца аднаведныя вынікі. А выбары ў Барнаўскі сойм праходзіць сярод беларусаў, Віленшчыны пад рэжым літоўцаў зваўнаж: «Віленскі край ёсць беларускі край».

Урачце рэнт, літоўскай і бе-

ларуская страны ў Коўне навіны будучь сказаць адна другой ня мала горкіх слоў самай шырай і непадарбаванай праўды, а адсюль паўкрока астаецца да поўнага разрыну, якім відаць і скончыцца кароткая літоўска-беларуская «прыязнь».

Віляня, 30.—х.—22 г.

У зьвязку з усім сказаным вышэй знаходзіцца, як відаць, і зьмяна орыентацыі віленскіх беларускіх «незалежнікаў». Замест орыентацыі на ўтварэньне беларуска-літоўскай саюзнай дзяржавы, яны ставіць палію сваёю мэтаю дабіцца аўтаноміі беларускіх земляў, якія знаходзяцца папер пад Польшчай. Можна зараней і з яшчэ большай паўнасьцю сказаць, што надзея на прыязнь і мірнае суседзтва жыцьце з польскім «демакратычным» грамадзянствам аддаць ішчэ хутчэй, чым надзея на ўрад «незалежнай» Літвы. Польскія «демакратычныя» партыі выкарыстаюць падмогу віленскіх беларускіх «незалежнікаў», каб выбіць уладу з рук андэаў і іншай панельай сволачы, а потым разлічацца са сваімі памагатамі па-свойску Беларускія «незалежнікі» ізвоў застануцца ў дурнях і пры разбітым карыце.

Водгукі Акцябрскай гадавіны.

МАСКВА, 8—11. З усіх канцоў Савецкай Акцябрскай прыходзяць весткі аб Акцябрскім урачодзасці. Акцябрская ўрачыстасць прайшла з нябылым пад'ёмам. Напярэдняе свята адбылося ўрачыстыя пасаджэньні саветаў з пралетарскім і чырвонаармейскімі арганізацыямі 7-га лістапада адбыліся перадыманіфэстацыі і многалюдныя шэсьція працоўных. Вуліцы гарадоў былі ўбраны зеленай і высьгамі. У Сыбіры чыгуначнікі выпусцілі з рамонту поезд імя Акцябра.

Другі Данскі эскадр эдаў у гадавіну Акцябра 102 процанты харчолага падатку; Хэйбскі—107 процанты, іншыя вокругі каля 100 процантаў.

К Акцябрскай урачыстасці ў Менску.

Вечарына саюзу працаўнікоў асьветы Беларусі 6-га лістапада.

6-га лістапада вечарам, перадьвітам пяцігодзьдзя Акцябрскай Рэвалюцыі ў Беларускім Рабочым Клубе Саюз Працаўнікоў Асьветы Беларусі спарудзілі сваіх сяброў ітэрачка-музыкальна-вакальную вечарыну. Вечарына выдалася надта добра і багата на зместу. Пасля доўгае прамовы т. Подзла аб значэньні Вялікага свята пачалася вываўнёньне праграмы ў гэтым парадку: Першым сябар Фідоў сыграв на віяначцы два музыкальныя дэтары; за ім Цітка Гартны працітаў главу з другога часткі яго рамана «Соні Цаліны». Пасля павіда расейскіх народных песняў. Ізвешчэ працягла чатыры песні з вываўнёнаго рэпертуару, а за імі былі вываўнёны два нумары вонгарскіх ськокаў артыстамі тэатру «Чорны Бот». Далей у парадку адзін за другім праціталі свае вершы Якуб Колас—«Вярвак з Новае Зямлі», Янка Купала—«На сьмернь Вулага», М. Чарот—адраўкі з паэмы—«Горы і Нізіны» і расейскі паэт—Грышына (Чорт). Нарэшце труп Галубка сыграв песню «Фанатык».

Трэба здэціць, гадоўным чынам, літэрацую частку вечарыны. Інамеда велькую цікавасць і была страчана публікаю вельмі прыхільна. Усе беларускія шэсьція, упершыню выстуіўшыя публічна са сваімі творамі, сустракаліся і пра вадзіліся гэтымі вольскамі. Публіка казала ім сваімі цёлымі прывітаньнямі, каб яны цяперашняе рабілі сьво выстуіўствы перад публікаю. Вечарына адзіналася да другога гадзіны ночы. Аднак, настрай публікі праз увесь час не ападаў. Пэсу «Фанатык», якія цягнулася праз дзьве гадзіны, публіка служыла з увагаю і вятала ле аўтара дэла і прыхільна. Радасяе натхнэньне Вялікага свята выразна адбіваўся на тварях сотны працаўнікоў асьветы, сьвраных для адданья увагі слаўным угодкам Чырвонага Акцябра.

Акцябрская урачыстасць у правінцыі.

Як м. Бяларуч сьветкавала дзень Вялікага Акцябра.

Міжволна ўспамінаюцца першыя гады рэвалюцыі. Ніколі вёска ня ведала такога свята, як сёлета.

Возьмем хоць бы леташні год. Прышоў дзень Акцябрскай рэвалюцыі. У горадзе рабочы сьвяткуе, а ў нас на вёсцы чамусьці не.

Але чым далей жывём, тым больш промень рэвалюцыі прабіваецца і ў вёску.

Сёлета і ў нас свята. Сьвята не для багамольца, а свята рэвалюцыі. На ўсіх вёсках воласці сьляне яшчэ зраньня сьмываі працу і шмат хто адравіўся ў м. Бяларуч на ўрачыстасць. А там ужо сабраліся: вал. вык. камітэт, камуністычная ячэйка, некаторыя настаўнікі са сваімі вучнямі, мясновая пажарная дружына, дапрызынікі 1902 году, дзе савецкія служачыя і г. д. Тут жа былі і два курсанты 81-ых пяхотных курсаў, якія спецыяльна прыхалі з Менску дзеля правядзеньня свята. Усюды ўсё арганізавана, пожны на сваім месце.

А 12-ай гадзіне дню з чырвонымі сьцягамі ўсе прымуіныя накіраваліся ад будынку Вал. Вык. Камітэту праз мястэчка, пасля чаго адбыўся мітынг. Выступаўшыя таварышы падрабозна тлумачылі сьлянству значэньне вялікага дня Акцябрскай рэвалюцыі. Сьлянства засталася вельмі здолена. Было пастаноўлена ў гэтым вялікага свята паслаць прывітальную тэлеграму тав. Чарвякову. Пасля мітынгу маніфэстацыя накіравалася к будынку Вал. Вык. Камітэту, дзе п'яльнем інтэрнацыяналу ўрачыстасць была задончана.

Усё савецкіх працаўнікоў можна было пачаць на Акцябрскай урачыстасці. Толькі нашы мясцовыя настаўнічы чамусьці засталіся ў сваіх канурках, паіраючы ськоса ў вонкі. На шкодзіла б каму належыць падлапаціцца, каб дзеля асьветы сьлянства былі паставлены працаўнікі, бліжэй ставячы да працоўных грамадаў.

Присутныя сьлянін.

У Смялявічах. На шкляным заводзе «Акцябрская пабеда».

Напярэдняі 6 га лістапада адбыўся агульны сход рабочых, ахвированы Акцябрскай гадавіне. На гэтым сходзе рабочыя аднадушна паставілі даць свайму заводу назву, замест «Вікторыя» — «Акцябрская пабеда».

Нікошт перамены назвы ст. «Вітгэштэйскай» і м. Смялявічы рабочыя вывесьлі гэтакую рэзалюцыю: «Прымаючы пад увагу, што назва ст. «Вітгэштэйскай» напачінае нам ненавісьлівы нам строй, строй улады пашоў і капіталістаў,—аднагалосна настаўнаюем праціць назваць гэту станцыю ў гэсьць людзі сьлянству прыклад арганізацыі».

У гэнь свята завод у цючым сваім складзе з чырвонымі сьцягамі прышоў уладзе у дэманстрацыі, дачы сьлянству прыклад арганізацыі».

Сьлянскі сход.

Сьляне м. Смялявічы і савецкай гаспадары напярэдняі свята зьвобілі ў Народнае доме схода, ахвированы Акцябрскаму церавароту

Адгалосна яны выказалі пажданьне аб перамене назвы «Смялявічы», на «Левіна», а ст. «Вітгэштэйскай» — у «Левінаскую».

У самым мястэчку паставілі перамініць назвы вуліц: Царкоўную ў Сьлянскую, а Менскую ў Акцябрскую.

Сярод сав. служачых.

Савецкія служачыя загадоўчых канторы, вал. вык. камітэту і інш. напярэдняі свята нападзілі вечар успамінаў аб Акцябрскім перавароце. Вечар прайшоў вельмі жвава.

Дэманстрацыя 7-га лістапада.

Мястэчка Смялявічы ня бачыла ніколі ткой многалюднай дэманстрацыі. К валасному выканаўчаму камітэту ўжо з 10-ці гадзін сталі падыходзіць арганізацыі. Завод «Вікторыя» з сваімі сьцягамі вызначаецца з усіх арганізацыяў.

Сьляне першы раз прымаі арганізаваны ўдзел у дэманстрацыі і нават заспрачаліся з рабочымі, камуністы першымі. Спрэчка хутка была вырашана, бо рабочыя дабрадушна саступілі.

Вы першы раз на дэманстрацыі, дык і ідзіце першымі.

Удзел сьлянства ў гэсьць свіа сваімі сьцягамі, на якіх было напісана «Саюз Рабочых і Сьлян» — прыдаваў ўсёму пасьцьвію характар мяслага народнага шэсьція. На пляну пасля прывітальных прамоў пачалі з трыбуны выступаць рабочыя і сьляне розных вёсак. У адзнаку братэрскай згоды сьцяг і сьлянцы рабочых і сьлянцаў паказаваліся, што вываўнёна радасныя прыкі «ура» тысячная таўня.

Пераіначаньне м. Смялявічы ў м. Левіна.

На прапанаваньне старэйшых валаснога выканаўчага камітэту ўсе сабраўшыяся на пляну рабочыя і сьляне адгалосна паставілі пераіначыць м. Смялявічы ў м. Левіна. У гэсьць і за здароўе Левіна нясецца дружнае гучнае «ура».

Зьвяртае на себе ўвагу фігура сьляніна, які з трыбуны здымае ўсё сьлян забяціна пра цярпа барацьбы і павесыціна, нарадавацца ў гэты Вялікі дзень вызваленьня рабочых і сьлян...

Вечарынка ў Народным доме.

Вечарам у Народным доме адбылося ўрачыстае пасаджэньне ўсіх рабочых і сьлянскіх арганізацыяў, на якім паставілі паслаць т. Левіну тэлеграму з пажаданьнем яму здраўстваца многія і многія гады на радасьці і шчасьце рабочых і сьлян і на страх буржуазы. Пасля пасаджэньня адбылося невялікае канцэртнае аддзяленьне і тудні. К жалю, управа Народнага дому была зусім не падгатована, і ў сьмь рассар васьлясці пагасла сьвятло і ня было нават газы ў Народным доме. Прышлося газу дэставаць адкуль папапа. Гульні здыгнудліся да 4-х гадзін равіны.

Сувязь з вёскай.

Сувязь паміж горадам і вёскай, — паміж рабочым і селянінам, — расце ў нас з кожным днём. Паўстаюць новыя дзяржаўныя органы, якія ўзмацняюць гэту сувязь. Зразумела кожнаму, што ў такой сувязі — залог нашай культуры і гаспадарчага развіцця.

Па розных галінах грабых устаноў разыходзіцца гэтая сувязь і жывіць сваімі сокамі арганізм Рэспублікі.

Камуністычная моладзь, культурна-асветная праца і школы па вёсках куюць па глухіх кутках тую новую здаровую думку, лая маюць сваёй мэтай — аднавіць асыхлы селяніна ад наноснай патрыярхальна-дробна-уласніцкага ўладу жыцця, ад той несьведомасці і цемры, у якой старадзіся трымаць селяніна соткамі гадоў.

Тая інстытутная рэвалюцыйнасць, якая, ня гледзячы на векавую няволю, рвалася на верх з сэрца ратая, служыць напер добрага глебай для камуністычных ідэяў, якія папыраюцца сярод вясковага люду.

Тут толькі прыходзіцца змагацца з вясковай, так званай, «інтэлігентнай» — з дробнай шляхтай, хуцарамі і вясковым кулацтвам, якія з прычыны свай «граматнасці» старуюцца рознымі хітрыкамі прыходзіць на выбарах, каб надалей мець уплыў над малазямельнікамі і трымаць бедака ў сваіх лапах.

Мы спадземся, што пасля сяголетніх выбараў па вёсках і вясельцах лік гэтых дабрадзеяў значна зменшыцца.

Другою сувяззю паміж горадам і вёскай трэба лічыць краёвыя кааператывы, тавараабмен паміж выра-

бамі гарадкаго рабочага з прадуцтвам вёскі.

З кожным годам развіцця саветскай кааперацыі змяняецца лік прыватных гандляроў-пасраднікаў, і прыватны капітал трымаць свае вёскавы чары. Спадземся, што гэ ў далейшым часе гандляр будзе зусім выціснуты нашай кааперацыяй.

Троцім фактарам абліжэння паміж горадам і вёскай трэба лічыць Наркамзем, які працуе ў нас вельмі энэргічна. Саветскія маёнткі ў большасці могуць ужо служыць добрым прыкладам для вясковай гаспадаркі. Практычную багату станцыю можна лічыць установай аўрапейскага разьмеру. Потым, вышэйшая сельска-гаспадарчая школа на Беларусі ёсць папраўдзе вялікім сьвяткам нашай сельскай гаспадаркі. Вёска праз некалькі год будзе мець у патрэбным ліку сваіх уласных спецыялістаў і вучоных у розных галінах сельскай гаспадаркі.

Нашы краёвы ўнівэрсытэт дасць навуковыя сілы па розных галінах навукі і мастацтва. Намяняныя школы заўважна ў вялікай большасці дзяляць рабочых і сялян, якія будуць потым выкарыстаны дзеля будаўніцтва краіны.

Можна з пэўнасцю спадзявацца, што ў недалёкай будучыне, праз некалькі год, горад і вёска зробяцца адзіным цэлым арганізмам нашай Рэспублікі і ня трэба будзе паладжываць паміж імі спецыяльных сувязей. Гэта будзе лішнім.

А пакуль што — няабходлей сувязей паміж селянінам і рабочым! У гэтым залог нашай сьветлай будучыны, наплевашы фундамент саветскага будаўніцтва.

3.

Агранамічны зьезд.

6 га лістапада ў 5 гадз. вечар ў клубе Наркамзема адчыніўся зьезд аграномаў усяе Рэспублікі. Зьехалася каля 50 чалавек і апошч аграномаў прысутнічалі і прадстаўнікі ад павятовых зьморганаў. На час адкрыцця зьезду прыбыў старшыня ЦВК Беларусі, тав. Чарвякоў.

З першай прывітальнаю прамоваю да зьезду выступіў Нар. Кам. Зямляробства, тав. Славінскі.

«Палітыка ўраду ў зямельнай справе, — адзначыў тав. Славінскі, — ідзе няўхільным шляхам. У рэзультате яе ўсё больш і больш значныя атрымлівае агранамічная работа на мясцах. Нацяленне ўжо зразумела патрэбу сельска-гаспадарчай культуры і само шуккае і просіць аграномаў. Работа апошніх разьвіваецца гэтак шчыбка, што не заўсёды ўтрымліваюцца належныя

сувязі паміж мейсцамі і цэнтрам. Задача зьезду — коардынаваць работу ўсіх арганізацый зямляробства, даць належную сувязь месцаў з цэнтрам, дапоўніць практыкаю месцаў практыку цэнтру і наадварот, назначыць плян работы на будучыню і знайсці адпаведныя для гэтага мэталы. Законадствам рабочасялянскай улады аб зямлі ды ранейшай дзейнасцю Наркамзема і аграномаў ужо паложан моцны фундамент, — трэба на ім будаваць новае жыццё».

З вялікаю прывітальнаю і палітычнаю прамоваю выступіў далей тав. Чарвякоў. Адзначыўшы, што работа зьезду пачынаецца ў дзень вялікага пралетарскага сьвята, тав. Чарвякоў падкрэсьліў, што разьвязаныя пытаньняў, якія стаяць перад зьездам, было б можа найлепшым ушанаваньнем гэтага сьвята. Важнейшым з гэтых пытаньняў ёсць пытаньне аб змыццы селяніна з рабочым. Новая эканамічная палітыка аднавіла цэныя моманты, характарныя для буржуазнага ўладу. Селяніну дадзена магчымаць шырокае ініцыятывы ў справе падняцця яго гаспадаркі. Прымчына гэтага тое, што і Расей і Беларусь — староны сялянскія, што трэба ўзмацаваць сувязь рабочага з селянінам. Саветская ўлада ёсць адзіная ўлада, якая споўніла надзеі сялянства. Яна падзяліла між сялянствам вялікія зямельныя прасторы і адмовілася ад прымусовага ўвазьнення новых, адпаведных агульнаму кірунку яе гаспадарскае палітыкі, формаў хатца і ведае, што яны ёсць найбліжэйшай і найлягчэйшай дарогаю эканамічнага развіцця. Але зямля і магчымаць гаспадарскае ініцыятывы для сялянства, — гэта яшчэ ня ўсё. Мае нашае сялянства яшчэ адін вялікі недахват, які трэба вылучыць: гэта яго эканамічная некультурнасць, адданасць дзеляўскім спосабам гаспадарэння. Праўда ў нас можа і няма гэтых да крайнасцяў ўжо прымітыўных спосабаў гаспадаркі, якія спатківаюцца мейсцамі ў Расей. Нашчае сялянства бачыла высокакультурную капіталістычную гаспадарку ў дварох і патрапіла выкарыстаць існую практыку. Усё ж і перад намі стоіць якадзаныя першыя вагі — дзейнае інтэнсіфікацыя гаспадаркі. Урад Савецкае Беларусі, яе партыйныя і прафэсійнальныя арганізацыі зьвярнулі сабабную увагу на падняцце сельскае гаспадаркі і сумежны з ёю галінаў прамысловасці. Бо ад гэтага залежыць і наагул развіццё прамысловасці ў Беларусі. У гэтай працы асабліва пачэснае роль належыць агранамічнаму працаўніку. Ён павінен быць жывым вярном паміж арганізаваным

пралетарыятам і распыленымі сялянскімі масамі.

Эканамічнае становішча нашае Рэспублікі вельмі цяжкае. Вайна дала ёй у знакі, і шмат яшчэ гадоў трэба, каб саўсім залычыць раны яе гаспадарэння. Вялікаму развалу аднак процістаяць вялікая напружанасьць, энтузіастычная праца рабочае клясы. І дзякуючы гэтаму, мы ўжо ўвайшлі на шлях можа пэвольнага але пэўнага эканамічнага адраджэння. Перад намі ў кожным разе перспэктывы больш ясныя, чымся перад тым буржуазнымі краямі, якія з намі змегаліся і змегаюцца. Гордз сувьветны капітал шукае спосаб у ратунку ад насуваючаеся пралетарскае рэвалюцыі. Вось перад намі фашысцкі рух — гэтая апошняя агонія, пачатак канца буржуазнага ладу. Вось заместа хваленага польскага дэмакратызму выступае на сцэну ў часе выбараў нелегальна-буржуазны дзікі польскі імперыялізм, які сьдэргані сільца выратавацца ад злучанага напору польскіх рабочых і сялян. Па ўсім капіталістычным сьвецце — валацця ўрады, бесперапынна змяняючы адны адных. А тым часам у Расей вольно паць гадоў базьменна трывае ды ўсё ўзмацоўваецца рабоча-сялянская ўлада. Сілы яе ў тым, што яна ніколі сябе не абмінае, што бачыць свае дэфэкты і ўмее іх залечываць, што чуе сваю вялікую адпаведнасьць перад будучымі пакаленьнямі. Работа аграномаў — адна з найбольш адветных у гэты час. Ад яе залежыць або развіццё, або упадак і анархія усяго эканамічнага жыцця. Работа гэтая палітычная, бо няма ў Савецкай Рэспубліцы аполітычнае работы. Той, хто шчыра працуе нзд падняццём гаспадаркі, той робіць вялікую палітычную работу, хто аб гэтым ня дбае, — зьяўляецца нашым палітычным ворагам. Даўней лічылі, што можна купіць спецыялістаў, і яны будуць добра працаваць. Цяпер гэта думка адкінута. Нам патрэбны чырвоныя спецыялісты, чырвоныя аграномы, толькі яны змогуць належа паставіць народную гаспадарку. Хай жыве адзіны фронт работнікаў і сялян, хай жыве чырвоны аграном! — закончыў сваю прамову тав. Чарвякоў.

Далей выступіў з прывітаньнем зьезду рэктар Беларускага Дзяржаўнага Інстытуту Сельскае Гаспадаркі праф. Кірсаню. Ён жадае зьезду магчымае канкрэтызацыі плянаў і мэтай агранамічнае работы. Па-стаўце сабе мэтан на бліжэйшыя пяць гадоў павялічыць ураджайнасць хоць на 5 пудоў з дзесяціны — і вы, дайшошы гэтае мэты, зробіце цэлы пераварот у эканамічным жыцці краіны. А каб дасягнуць гэтае мэты, прайміцеся высокім энтузіаз-

мам ад велічыці тых заданьняў, якія перад вамі ляжаць, тых надзей, якія пакладае на вас край».

З прывітальнаю прамоваю ад Агранома Міхайлаў. Характэрныя варункі агранамічнае працы за апошнія годы, ён адзначае, што ў данны момант праца гэта асабліва моцна расьце ва ўсіх кірунках. Нядаўна адкрылася даследчая станцыя, заўтра адкрываецца Агранамічны Інстытут.

Зьезд пераходзіць да выбараў прэзыдыуму. Старшыню зьезду выбраны тав. Э. Русецкі. У складзе прэзыдыуму — аграномы Міхайлаў, Купрэвіч, Хабенка, Шычка; сократарамі — агр. Аскіназі і Гаркаві.

У канцы прынят рагляман пасаджэньняў зьезду і парадак рафэртаў. На павестцы зьезду — каля 20 пытаньняў. Разгляд іх зьезд пераносе на середу.

А—э.

Харчовы падатак на Беларусі.

Як адбываецца здача харчовага падатку.

(Бяларучкая воласьць).

Збор харчовага падатку па воласьці заканчваецца. Большая частка сялян здае падатак без усялякае прымука. У апошнія часы дзеля заканчэньня збору падатку прыслана ад Паятовага Харч. Камітэту ўдарная група, якая ў некаторых выпадках ужывае прымусовы абмалот. На няспраўных плацельчыкаў бастаўляюцца пратоклы дзеля перадачы ў Народны суд.

За невыкананьне падатку.

2-га лістапада сясійя Народнага суда разглядалася справа па абвінавачваньню 80 чалавек, якія ўкліюцца ад уплаты падатку. Некаторыя з падсудных прыгавораны да выкананьня харч. падатку поўнасьцю ў трохдзённы тэрмін. 33 чалавекі, як злосьныя неплацельчыкі, куды ўваходзе бязцельшая частка сялянства, у тым ліку і мясцовы поп, прыгавораны да 6-цімесячнага заключэньня ў Дом Прымусовай Працы і да прымусовага сысьняньня з іх харчовага падатку.

„Панскі дух“

(Белы)

Прысяды прытуліся ад зьветку да самай вёскі. Два тэрагі шумавых старасельскіх аін былі жывым жанцюгом, які пачынаўся ад панскіх пышых палацаў і канчаўся шэрай убогай вёскай.

Тавім чынам, вёска і маёнтак якбы адным аграністым целам, адной істотай, або спарышамі, якія розьніліся між сабою па выглядзе і тым, што напоўнена ў іх.

Круаўнасць паміж вёскай і маёнткам была вадкая: і маёнтак і вёска называліся Зырачанамі — населядак ад старах паноў Зырачанскіх, род якіх нягнецца да самага паноу, гэб якіх красаваліся пекнай разьбой ва ўсіх старах пакоях панскіх палацаў.

Панскі дух лунаў над усёй ваволадай.

Панскі бізун і мужыцкая сьпіна калісьці яшчэ болей ўмацоўвалі «кряўнасць» паміж панам і мужыком. Рамантычная «калісьці» пачінула свае пасьледкі да самай рэвалюцыі: лепшыя зямлі, лепшыя дугі і ўсе яны заставілі песьлі пашчыны ў паноў. Мужыку прыходзілася шапкаваць перад панам і дзенчыць, каб пан дазволіў яму еухастоечку вырабаць сабе на дрывы або гаўяду пасьвіць на панскіх пасеках.

Круаўнасць паміж вёскай і маёнткам была моцная. Яна вынаўлялася ў кожнай драбніцы жыцця і

перадзвалася з пакаленьня ў пакаленьне ад дзядоў да ўнучаў. Перадзвалася гэта «кряўнасць» праз вялікую векавую неавісьць паміж панам і мужыком, якая кіпела ў кожнай кроплі крыві гэтых дзвух родаў...

Панскі дух стварыў гэтую неавісьць...

Шумелі стараы каравыя ліпы, ўгадаліся ўніз на сьляды мужыцкіх лапцёў і панскіх лякіровак і кізэлі вершадзінамі, як бы хавалочы вялікую таямніцу, часаючы печатаната — вызваленьня ад панскага духу.

І таемнае «вечнае» прышло. Настала воля. Паны ўпалі, але заставіся ў Зырачаных «панскі дух», — як гаварылі сяляне, — асталася пачуцьцё «кряўнасці» паміж панам і мужыком на кожным кроку, на кожнай лапчы зямлі.

Шумелі стараы панскія ліповыя прысяды, трывожна шумуваліся, чуючы нейкую захаваную небяспэку.

Грамада зырачанскіх сялян, як напрытомшы, ляцелі ў маёнтак. Глухі шум гнеўных галавоў палыхаў лінавыя прысяды, пекнасьне лапцёў па лужынах ададалася жудасным тахтам...

Пуця стала між лінавымі прысэдамі. Грозны гук мужыцкіх і вадбечых галавоў данасіўся да іх з панскіх палацаў. Трэск дзі рой,

дзынкаўне шэла, хіхат і гнеўная крыві насіліся адтуль, дзе віталі пегныя гарбы паноў Зырачанскіх.

Успацелы, засоншыся, бедны, бязшанкі сьпішыў да маёнтку адзіны вясковы граматны чалавек — адзіны інтэлігент — фэльчар Зябік. Сьвешна, перавальваючыся з боку на бок, ён паглядаў на палацы з трывогай. Кожную хвілю яму здавалася, што во-во зара пакжыцца чырваняе пажару, зара выбухне полымя, зара імкнецца ўвыш чорны сьлуп едкага дыму...

Фэльчара праяла нейкая асабістая жаласьць да паноў. Пібы пекны сон яго жыцця адыходзіў разам з імі. Хоць фэльчар родам быў мужык, але ад самых малах гадоў марыў аб тым, каб стаць панам. Усё панскае было яму дорага і міла. Жыва ўспомніў, як маладая пані надочы вярхом на кані ўняла ў суседні маёнтак, успомніў яе мілую кваласьць, набуючы стройнасць, прытэ амазонкі і яе тонкія ручкі, якія моцна клязлі стаянніка. Ня мог фэльчар мірыцца з тым, што такай ўкрэса Зырачанаў ужо болей ня вернецца сюды. Ён блу пэўны, што пані вернецца назад.

Пакуль ён далайцеў да маёнтку, ужо людзі там моцна «паробталі». Хтосьці барабаніў рукамі па роялі, хто трымаў у руках партрэты польскіх караляў у пыжкіх залатых рамах, а хто калом вокны павыбіваў... На дзядзіну былі навалены кучы вопратка, пэудея, скураной і плюшовай мабі, сталы, кнігі і роз-

ныя бліскучыя іштучкі.

— Не чапаць адтуль нічога! — ахрыплымі галасамі крычалі стараы мужыкі, — ня трэба нам гэтага панскага духу!

І тая старадаўная неавісьць мужыка да пана, выгадаваная дзядамі і прадзедамі, брызгала аскравымі свапамі з сялянскіх воч, рвалася з грудзей гарачымі хвалямі.

— Не чапаць адтуль нічога, а то галовы панчааем! Усё спаам! — крычалі стараышыя мужыкі.

— Ды шлода нішчыць, дзей з-бярэм сабе! — прасізіся другія.

— Няможна, няможна! Панскі дух у іх жыве, яшчэ панами паробісеа.

— Кнігі, кнігі возьмем, дзіцелі па іх вучыць будзем...

— Ня трэба нам панскіх кніг... Там панскі дух... Там сам д'ябал сядзіць... Усё, усё спалім, разам з палацамі!

— Шлода гэтых пекных палацаў нішчыць...

— Усё агнём пусьцім, каб пылу і праху не засталася тут ад гэтых палатых сьцен, дзе катавалі нашых дзядоў, дзе кроў нашаа лілася пад панскім бізуном, — крычалі мужыкі. Пачалася між іх лавьня, — гара чаа, адраіная, вясковая лавьня. Ад лавьні перайшла да тузганіны, ад тузганіны да будабоў...

Так ваявалі паміж сабою мужыкі за «панскі дух». Адна шкадавалі дарма бяз тэлку нішчыць панскае дабро, а другія настаявалі, каб і зьявляня не пачінуць тут ад «панскага духу».

Фэльчар Зябік стаў здалёку, бачыцца блізка падыйсці да «разьраваных мужыкоў» і думаў:

— Ой, уліціць ім ад пані. Ой, уліціць!

Фэльчар дрыжэў ад страху, як асінавы ліст, і ня рад быў, што сюды прышоў. Ня ўдасца яму выратаваць маёнтак...

На гуьве загараўся стараы дрыўляны сарай... Бухнуў вялікі агонь... Хтосьці аблабдываў саломай стараы палацы...

Атраду чырвоноармейцаў удалося ратуныць пажар, удалося ўгаварыць сялян, каб разьніліся па хатах.

Цяпер Зырачанскі маёнтак лічыцца саветскім маёнткам, а ў старах пакоях нарыхтавана для вясковых дзцей добрая школа.

Рады сяляне, што іх тады затрымалі пусьціць маёнтак агнём. Панскага духу, якога сяляне баяліся бласкоца, там і ўспаміну няма.

Панскі дух выгналі адтуль дашчэнтау. Лінавыя прысяды і цяпер заучаюць у адно маёнтак з вёскай, але цяпер гэтая кряўнасць складаецца ня з неавісьці, а з шчырай любовасці, бо малазямельныя зырачанскія сядане залажылі ў маёнтку самуноу.

Духу панскага там болей ня будзе.

Фэльчар Зябік, які пашлоў у бандыты барацьбу панскі дух і паліці вясковыя хаты, не дзеа загінуў разам з панскім духам.

Сьвятлагор.

Лясныя навукі ў Інстытуце Сельскай-Гаспадаркі.

Лясныя секцыя Інст. С. Г. мае ў сучасны момант катэдры: 1) леса-водатва і 2) лесабудуўніцтва. Гэтыя дзве катэдры павінны абслужываць дзве галоўнейшыя галіны сучаснага ляснога ведавання, аднавідаючыя двум грунтоўным напрамкам лясной думкі: аднаму—*натуралістычнаму* а другому—*эканамічнаму*. Прырода леса і яго эканоміка—вось тая дзве галоўныя базы, на якіх павінна будавацца сучасная лясная гаспадарка.

Гэтамі чынам зараз жа ў Інстытуце закладаецца той моцны навуковы грунт, які патрэбен як для падрыхтоўкі лясных спецыялістаў, патрэбных для Беларусі, так і для сур'ёзнага даследу Беларускіх лясоў і беларускай лясной гаспадаркі.

Зараз ніхто ўжо не баіцца за тое, што ўсе меры па адбудове лясной гаспадаркі, якія стаяць на чарзе, павінны засноўвацца на навуковых даных, і што гэтыя даныя павінны аднавідаць мясцовым фізіка-геаграфічным і народа-гаспадарчым умовам. Здабыць гэтыя даныя—значыцца зрабіць вылізарную працу па даследам лясной гаспадаркі, без якой усе нашы намірэнні былі б памочнымі і няўспэснымі.

Пры арганізацыі лясных катэдр у Беларускім Інстытуце С.-Г. ставіцца дзве задачы: 1) вучэбная і 2) навуковая—даследчая. Першая патрабуе істнавання кабінэтаў і лябараторыі, а другое—даследчых устаноў, да ліку якіх адносіцца лясная даследчая станцыя.

Дзеля даследчых метаў лясоў і гаспадаркі ў іх—Інстытуце С. Г. перададзены, згодна пастапове катэгі Наркамзема і Прэзідыума Ц. В. Б., тры лясніцтвы: 1) Ляшчэскае, 2) Жорнаўскае і 3) Вяцьскае, агульным плошчам каля 40.000 дзесяцін.

Лясніцтвы гэтыя складаюць ядзерныя лясны масы, які апіраюцца на дзве галоўнейшыя ракі Савецкай Беларусі: Свіслач і Барэзіну. Апрача таго, гэтыя лясніцтвы пераразваюцца Верайцоўскаю сеткаю Зах. ж. д., якая ідзе ў двух напрамках: 1) на Завішыні і 2) Градзішчы, дзе маецца лесапільны завод.

Гэтымі чынам, названыя лясніцтвы здавальняюць неабходным навуковым задачам даследу лясной гаспадаркі і лясной прамысловасці, служачы месцам штогоднай летняй практыкі студэнтаў пад кіраўніцтвам прафэсароў і асістэнтаў.

Значны пляч масы і разнаітасць натуральна-гістарычных даных, тыповых для Беларусі,—павыляе весці і натуралістычным даследу лясоў, іх прыроду, якая з'яўляецца галоўным фактарам ляснога выразу.

Моцны і стабільны грунт, які будоўля для лясных навук, дае надзею, што тая высокая мэты, які ставіць сабе Інстытут, будучы дасягнуты, і Беларусь узабагаціцца людзьмі, якія будуць ведаць свае родныя лясы і будуць умець весці ў іх правільную лясную гаспадарку.

В. П.

Адчыненне пеўшай клінікі Б. Д. У.

8-га лістапада адбылося адчыненне тэрапэўтычнай клінікі медыцынскага факультэта Беларускага Дзяржаўнага Універсітэту.

Дзяржаўнае, ахвораванне ўрачэствы адчынення клінікі, было распачата ў 2-й гадзіне дня прамоваю рэктара БДУ праф. Піцэта. Праф. Піцэта адзначыў, што, дзякуючы вялікаму недакату на Беларусі дактароў, прыйшло прэсьпешыць адчыненне 3 га курсу, каб прыблізіць той момант, калі Беларусь зможа атрымаць кваліфікаваных медыцынскіх праўдзікоў, у якіх яна адчуввае цяпер патрабу. Праф. Піцэта выказаў надзею, што пры няўмяненым падтрыманні з боку органаў Савецкае Улады Беларусі можна будзе паставіць клініку БДУ на тую вышыню, на якой знаходзіцца клінікі старых расейскіх універсітэтаў. Пры гэтым асаблівае значэнне мае факт запрашэння тых выдатных навуковых сілаў, як праф. С. М. Меліх, праф. С. П. Савітара і др. Далей праф. Піцэта асвятляе звязак між Акцябрскай рэвалюцыяй і будаўніцтвам БДУ і выказвае надзею, што студэнты БДУ ніколі не забудуцца аб гэтым.

Дырэктар клінікі, праф. С. М. Меліх, вылажыў перад сабраўшымі свой погляд на пастаповку клінічнай практыкі і некаторыя дэталі з свае мінулае навукова-практычнае дзейнасці. Прафэсару Меліху праламалі пераказаць у Варонеж дзель працы ў былым Юр'евскім універсітэце; але ён палічыў лепшым прыняць прапазыцыю БДУ і прыехаць у Менск, спадзяючыся знайсці тут падходныя варункі для вольнай навукова-тэрапэўтычнай творчасці ў нова-адчыняемым універсітэце. Праф. С. М. Меліх—вучань нябожчыка праф. Остроумова і яго вясце, таксама цяпер нябожчыка праф. Гот'е. Галоўнае значэнне праф. Меліх прыдае развіццю клінічнай думкі, адсудоўваючы на другі пляч, як паверачны сродкі, інструментовую дыягностыку. Праф. Меліх законтрыў сваю прамову падзякай мэд. факультэту, Наркамздраву Беларусі і Мінгорздраву за падмогу ў наладжанні клінікі, і жадаеў даўгалецкай Савецкай Улады, Праўдленню БДУ, прафэсарам і студэнтам.

Др. Монозон, асістэнт клінікі, падкрэсліў значэнне дыягностыкі для медыцыны.

Прадстаўнік мэдыцы праф. Б. М. Баркангейм адзначыў, што ў Менску маецца адзін уданчы грунт дзеля будаўніцтва Універсітэту.

Праф. В. Н. Іваноўскі, віцеоны адчыненне клінікі, адзначыў, што побач з цяжкасцямі, якія спаткаюцца пры вядзенні заняткаў са студэнтамі, клініка мае два значныя плюсы: малалічнасць студэнтаў і навуковы аднакі дырэктар клінікі праф. Меліх. Далей праф. Іваноўскі даў характарыстыку навуковай школы прафэсароў Остроумова і Захар'іна ў параўнанні са школай другіх прафэсароў (Боткін і др.).

Дэкан факультэта грамадзянскіх навук праф. С. Канзінбогін адзначыў звязак між натуралістычным і гуманітарнымі навукамі.

Наркамзд-аў Беларусі т. Мар'яцін падкрэсліў значэнне БДУ і яго мэдыцыны для закардынай Беларусі.

Праф. В. Н. Іваноўскі, віцеоны адчыненне клінікі, адзначыў, што побач з цяжкасцямі, якія спаткаюцца пры вядзенні заняткаў са студэнтамі, клініка мае два значныя плюсы: малалічнасць студэнтаў і навуковы аднакі дырэктар клінікі праф. Меліх. Далей праф. Іваноўскі даў характарыстыку навуковай школы прафэсароў Остроумова і Захар'іна ў параўнанні са школай другіх прафэсароў (Боткін і др.).

Дэкан факультэта грамадзянскіх навук праф. С. Канзінбогін адзначыў звязак між натуралістычным і гуманітарнымі навукамі.

Наркамзд-аў Беларусі т. Мар'яцін падкрэсліў значэнне БДУ і яго мэдыцыны для закардынай Беларусі.

Згадчык Мінгорздраву т. М. Ф. Сельяна запэўніў, што Горздраву будзе з'ўжыць клініку аб клініках БДУ і яго прафэсароў, каб яны не шкадавалі, што кінуты стары ўніверсітэты і пераехалі ў Менск.

Намеснік дэкану мэдыцы праф. М. Нікольскі ў сваёй прамове адзначыў звязак медыцыны з пэдагагікай.

Ст. доктар 1-ай Сав. больницы др. Камінскі ад імя адміністрацыі і служачых больницы заявіў, што яны будуць у меру змогі памагаць прафэсарам і студэнтам дзеля наладжанья практыкі ў клініцы.

Прадстаўнік ад навуковага т-ва Менскіх дыктароў др. М. А. Поляк адзначыў, што дэгульці на пэдаггічных т-ва цыціралісць, толькі навуковыя працы з клініку чужых гарадоў, цяпер жа справа змяніцца. Дэгтуль навуковае т-ва менскіх дыктароў улічыла толькі літары ў вядзюю книгу медыцыны, цяпер жа ў аб'яднанні з прадстаўнікамі ўніверсітэцкай медыцынскай навукі яно зможа ўлічыць цэлыя страныцы.

Галоўны доктар губернскай Савецкай больницы др. Еленяні адзначыў аднавішых дасягненых навукі і выказаў надзею, што налічаны ў Менску мэдыцы з яго клінікі дзель магчымаць гэтую ўсталяваць злікадаваць.

Д-р М. Слуцкая прывітала прафэсара С. М. Меліх ад імя групы дыктароў, быўшых яго вучнямі ў Маскве, і выказвала надзею, што менская студэнцтва гэтак жа энтузія праф. С. М. Меліх, як яго ўвільна студэнцтва маскоўскае.

Далей выступіў з прыгатаваным прадстаўнік студэнтаў 3-га курсу, пасля чаго пасяджэнне было зачынена.

С. П.

Нам пішуць.

«Дзяды».

(Вёска Прывольні, Валаручкай воласці).

Амаль ні ва усіх вёсках Беларусі ёсць звычай кожную восень спраўляць памінікі па сваіх памёршых прыходах і праздэдах. Гэты звычай мае назву «Дзяды».

К гэтаму святву сялянства, галоўным чынам замочнае, падгатаўляецца яшчэ загаддзя—рэжа лепшыя бараны, поліць кабаіна, а сямье галоўнае, запасецца самагонкай. У самы дзень святва сяляне заклікаюць адзін другога да сябе ў госці і ўвесь вечар «балуюць».

Гэтак сёлага было і ў нашай вёсцы Прывольні.

Яшчэ за некалькі дзён сяляне ўспомнілі аб «дзядох» і пачалі запасецца ўсялякай ялоў а галоўнае самагонкай. У самы дзень святва, у суботу 4-га лістапада, моладзь наладзіла вечарынку, на якую былі зааваны госці і з суседніх вёсак.

Паклікні і музыку. На дарозе музыка зайшоў да свайго сваяка Васіля Вардо-скага, дзе як раз трапіў на папойку, і замарудзіў. Урашце, па яго з'явіліся вясковыя хлопцы, таксама пасыла добрай папойкі. Завязалася спрэчка за музыку: гаспадар, Васіль Вардомскі музыку не даўць, а хлопцы адбіраць сабе. Перайшлі да бойкі, пасля якой Вардомскі застаўся няжывым. Значыў ад пэбозу ніякіх ня відць. Некаторыя кажучь, што Вардомскі, як старык, мог і сам заснуць пасыла добрай папойкі. Як ні як, а семагонка свай зрабіла.

Вясковы.

Улада самагону.

(Гайна-Слаб. вол., Барыс. пов.).

Улада Савецкая на вёсцы вырадзілася ва ўладу самагону. У саветы ўвайшлі на сумленны працаўнікі, а гультаі, якія прывыклі карыстацца чужою працаю, для якіх пагулянь і пап'ястваваць ёсць увесь сядзеньніц.

Дзякуючы таму, што ў саветы ідуць гэтыя людзі, самагончыкі ўсюды карыстаюцца іх апакай. Асабліва самагон дае аб сабе ведаць на вясельях, дзе з-за яго адбываюцца нячутныя выпадкі.

Гэтак, у раёне вёскі Карэня было чатыры вясельлі з вялікім запасам самагону. Вясельлі ў Карэні й вёсцы Чараўце закончыліся міжусобнаю бойкаю. У в. Гравіцы пасыла калегі пачалі рэзацца нажамі.

У в. Баўракі пасыла бойкі ў вёсцы бойка перавесена была на хутар Кажухоўка, дзе быў зруйнаваны дом хутараніна Лайкоўскага. У другой частцы воеваць хлопцы ідуць у Барысаў, па дарозе пішчальні сучхоз Лагозу, пасыла мятэчка Лагойск, дзе пры сутрэчы з міліцыяй пачынаюць біцца бутэлькамі з самагонам. У выніку адзін забіт і адзін паранен.

У вёсцы Янушкевічах ад'яжджаючы ў Петратград шкрабы Давідовіч у Куліноў устроілі вечар, на якім пасыла самагоў з'явілася польская «судла». Гэтак робяць сябры ячэйкі, камандыраваныя Наркамземам у сельска-гаспадарчую акадэмію.

На самагон траціцца шмат хлеба, а шквалі стаяць парожныя, дэравыя, халодныя. Ня толькі не даецца асырта, але вапат і п'емяннасць не ліквідуецца. Мы копімся ўніз.

О. С.

Спэтакль П Беларускай трупы у клябе «Караляні» і Ляхаўцы.

8 лістапада труп пад загадам Галука стабіла дармовы спэтакль для рабочых скурунаго вырабу. Драма «Вязьвінная кроў», якая з'явілася там першы раз, зрабіла добрае уражанне на рабочых.

Спэтакль скончыўся пад зыкі Белар. мэрэальезы «Ад веку мы спалі» якую спелі артысты на сцягу.

Па Менску.

Крушэньне поезду.

З-за недагляду і надбытнасці подзскай улады на станцыі Стоубцы здарылася крушэньне эшалону з учэкачамі, які прыбыў з Омску. Разбіта 5 вагонаў. Забіта 5 чалавек, паранена 7. Факт недагляду устаноўлен выжджашай на месца крушэньня польска расейскай зьмешанай камісіяй.

Скасаваўненне школьна-гаспадарчых саветаў.

3 1-га лістапада сьніжлі сваю чынаваць існаваўшыя ў Менску 4 школьна-гаспадарчых саветы, у тым ліку і Цэнтральнае Бюро пры Гарадскім Адзеле Народнай Асветы.

Новыя пачтовыя маркі.

У пачтова-тэлеграфных уставах выпускаюцца ў прадажу новыя пачтовыя маркі на карысьць галадукчыя.

Налажэньне адміністрацыйных пакараньняў.

Па пазаму палажэньня ЦВК Беларусі наложэньне адміністрацыйных пакараньняў за парушэньне абавязковых настапоў у горадзе Менску будзе робіцца не Народным Камісарыятам Унутраных Спраў, а Менскім Гарадскім Выканаўчым Камітэтам, а на паведах абдзелаў упраўленьня па зацверджанню старшын павятовах выканаўчых камітэтаў.

Бюльлетэнь № 101

Менскай Мэтэаролёгічнай Станцыі

Галоўнай Фізычнай Абсэрваторыі

пры Менскай Даследчай Валотнай Станцыі.

За 8 і 9 лістапада 1922 году.

СТРУМЕНТ.	1 гадзіна дня.	9 гадз. вечара.	7 гадз. раніцы
Баромэтр	742,1 ^{mm}	740,9 ^{mm}	740,5 ^{mm}
Тэрмомэтр	1,0°	0,8°	0,6°
Максымальны тэрмомэтр	1,7°	1,0°	1,3°
Мінімальны тэрмомэтр	0,0°	0,6°	0,4°
Вільгаць парэўнаўчал.	100%	100%	100%
Асідзі ў міліметрах	—	—	5,1
Грунтавы тэрмомэтр на глыбні 0,8 м.	3,6°	3,6°	3,4°
< > > 0,4 мэтра	2,2°	2,2°	2,2°

Днём, вечарам і раніцоў слабы дождж.

Згублены.

— Дзель лічн. карт. выд. Семілачкім Вал. Ваен. Аддз. Таболіна Нікіфэра і Камейкі Хаедара кв. 5473.

— Пасьведч. агобм, выд. Менск. Сл. Эксп. Аляксандр. чыгун. № 110498, Сімановіч Е. В., кв. 5455.

— 1) Пасьведч. асобм, выд. Нар. Кам. Почт і Телеграф. Бел. № 1731; 2) членск. карт. выд. саюз Нарон. Связі, Блажавешчанскай Г. А., кв. 5476.

— Лічн. карт. выд. Мабіл. адд. Забывальскай чыгун. Костка Н. І., кв. 5457.

— Лічн. карт. выд. Менск. Пав. Ваен. Кам. у 1921 г. № 700, Гутмана С. І., кв. 5458.

— Пашп. в-д Менск. Гар. Міліц. Зубоўскай А. А., кв. 5459.

— 1) Лічн. карт. выд. Менск. Пав. Ваен. Кам.; 2) копія пашпарта, выд. Свідзінскай Вал. Управ. вясвеев. Менск. Натарыяльнам аддз., Гуліава Л. Л., кв. 5460.

— Бежакм. пасьведч. выд. Саратаўскім Губэвакам, Касач А. П., кв. 5461.

— Пашп., выд. Пушчэўскай Пав. Паліц. Управ. Бурскай губ., Шырман М. М., кв. 5463.

— Студэнт. пасьведч., выд. Бел. Дз. Ун. № 4855, Гералдзіцкай Н. М., кв. 5464.

— Часов. від на жыхар., выд. Міліц. мятэчка Пясочвае, Нікановіч С. О., кв. 5465.

— 1) Лічн. карт. выд. Менск. Пав. Ваен. Кам. № 243; 2) часов. від на жыхар., выд. Менск. Гар. Міліц. № 15682, Пшчыца О. І., кв. 5467.

— Пасьведч., выд. Менск. Пав. Ваен. Кам. за № 6667, Вольскага К. В., кв. 5468.

— 1) Часовы від на жыхар., выд. Менск. Гар. Міліц.; 2) спраўка, выд. Менск. Ваен. Савітарн. Аддз., Біргера Ш. Я., кв. 5469-5470.

— Лічн. карт., выд. Менск. Пав. Ваен. Кам. у 1919 г., Чарнова М. Л., кв. 5471.

— Часовы від на жыхар., выд. Чалавінскай Гар. Міліц., Ламейка О. М., кв. 5472.

— Шлюбн. выш., выд. Менск. Екаіерынінск. саборам, Бузавоўскай Е. Г., кв. 5473.

— Лічн. карт., выд. Мазырскім Пав. Ваен. Кам. за № 504, Нарфаўскай І. І., кв. 15 м. р.

— Лічн. карт., выд. Скародзенскім Вал. Ваен. Аддз. за № 10, Пітровіч Я. І., кв. 16 м. р.

— Лічн. карт., выд. Самарскім Пав. Ваен. Кам. р. у 1893 г., Саларыкіна Васілія, кв. 17 м. р.

— Лічн. карт., выд. Мазырскім Пав. Ваен. Кам. за № 4239, Лушчыца Я. І., кв. 18 м. р.

— Лічн. карт., выд. Міхалкаўскім Вал. Ваен. Аддз. р. у 1891 г., Гурана Міхася, кв. 19 м. р.

— Лічн. карт., выд. Мазырскім Пав. Ваен. Кам. р. у 1903 г., Дубоўскага Чэслава, кв. 20 м. р.

— Лічн. карт., выд. Талевскім Вал. Ваен. Аддз. за № 7, Олесіча Карна, кв. 21 м. р.

— Лічн. карт., выд. Міхалкаўскім Вал. Ваен. Аддз. за № 24, Робака Алеся, кв. 22 м. р.

— Пашпарт, выд. Мазырскім Пав. Гар. Міліц. у 1921 г., Зарэцкага Мордуха, кв. 23 м. р.

— Лічн. карт., выд. Грабаўскім Вал. Ваен. Аддз. № 16, Маскальчука Сьцяпана, кв. 24 м. р.

— Лічн. карт., выд. Скародзенскім Вал. Ваен. Аддз. р. 1898 г., Раговенкі Аляксея, кв. 25 м. р.

— Лічн. карт., выд. Скародзенскім Вал. Ваен. Аддз. р. 1898 г., Шульга Рыгор, кв. 26 м. р.

— Бестэрм. лашн., выд. Штаб. Менск. Гар. Міліц., Янушоўскай В. І., кв. 1162 б.

— Лічн. карт., выд. Фядосеўскім Вал. Ваен. Аддз., Бусюкова К. Ф., кв. 1163 б.

— Бежакм. пасьведч., выд. Араўбурскім Губэвакам, Цухля Х. В., кв. 1166 б.

— Пашп. бестэрм., выд. Менск. Мясч. Управ. Вайне Г. В., кв. 1167 б.

— Часов. аасведч., выд. Менск. Ваен. Сапартэнтрам, Рубевічка Я. І., кв. 1168 б.

— 1) Часовы адусквы біл.; 2) Савітэраў карт., выд. Менск. Пав. Ваен. Кам., Гайдэля С. І., кв. 1169 б.

— Понемск. кніж., выд. Народ. Кам. Сап. Апекі Бел. № 188/138, Вялькевіча Антося, кв. 1170 б.

— Лічн. карт., выд. Барысаўскім Пав. Ваен. Кам., Гібалевіча Л. М., кв. 1171 б.